

תאריך: 12/11/2021

לכבוד

צוות לבדיקה ולגיבוש המלצות בעניין

פערי התיווך לצרכן בנושא תוצרת חקלאית במייל: PaareiTivuch@economy.gov.il

א, ג, נ.

הנדון: עמדת האיחוד החקלאי לצוות הבדיקה לעניין פערי התיווך

נכבדי!

אין זה סוד, כי קיים כשל מובנה בעובדה שקיימת בישראל חקלאות מצטיינת מחד, אך מספרם של החקלאים הולך ומצטמצם מאידך והוא היום למעשה הנמוך ביותר בשוק האירופי. מספרם בכוח העבודה בישראל עומד על 0.9% לעומת ממוצע מדינות ה-Oecd¹ שבו חלקם בכוח העבודה עומד על 4.5% שגם הוא מספר נמוך וזאת בשל מדיניות מתמשכת של הכבדות על החקלאים מצד הממשל בישראל שמתבטאת ברגולציה, בהיטלים ובאגרות ומצד שני הרחבת ההקלות ליבואנים/סיטונאיים, מדיניות שהביאה לפגיעה הן בצרכנים והן בחקלאים ושממנה נהנו בעיקר המתווכים. הנתון הזה של מספר החקלאים מכוח העבודה בישראל, רק הוא צריך להדיר שינה מקובעי המדיניות הכלכלית ולו היו גם בודקים את גיל החקלאים זה אמור להטריד אף יותר. המדיניות המתמשכת של פקידי האוצר שלא רואה ערכים נוספים בחקלאות ואינה מתמחרת אותן בערכים כלכליים השאירה את ישראל הרחק מהמדיניות של מדינות בעולם המערבי שהשכילו להבין כבר לפני למעלה מ-20 שנים כי לחקלאות יש ערכים רבים וחשובים המחייבים התייחסות ייחודית כאינטרס של המדינה ולא של חקלאיה והחליטו להתייחס לחקלאות כאל ענף כלכלי המחייב התייחסות אחרת ולא כאל עוד ענף כלכלי. מדובר בביטחון המזון של אזרחי כל מדינה ובאזור הגיאופוליטי שבו ישראל נמצאת יש חשיבות יתר להבטחת המזון. לחקלאות יש ערכים רבים וחשובים שעליהם כבר כתבו במספר עבודות חשובות שדוגמאות מתוכן מצוינות להלן:

1. עבודה של מרכז המחקר של הכנסת מחודש 11/2020: "הזדמנויות ואתגרים"

https://fs.knesset.gov.il/globaldocs/MMM/270ba95d-f71d-eb11-811a-00155d0af32a/2_270ba95d-f71d-eb11-811a-00155d0af32a_11_16452.pdf

¹ https://stats.oecd.org/OECDStat_Metadata/ShowMetadata.ashx?Dataset=ALFS_SUMTAB&ShowOnWeb=true&Lang=en

2. חקלאות ברת קיימא- כיצד להביא למימוש ערכים חציוניים של החקלאות כחלק

מהכנסות החקלאי- מוסד נאמן בטכניון, פרופ' אבנימלך, פרופ' אופירה איילון ואח'

<https://www.neaman.org.il/Sustainable-Agriculture-How-values-integrated-farmer-income-HEB>

3. תרומות ישירות וחיצוניות של החקלאות, ד"ר אורית גינזבורג

<https://moagmarketresearch.library.org.il/agron-catalog?view=details&titleId=535E4B5C5F&tmpl=print>

למרות ההבנה הקיימת לחשיבותה של החקלאות על ערכיה הרבים, החליטה מדינת ישראל שלא לפעול לשינוי המצב והפקירה למעשה את החקלאות ובעיקר את החקלאים, כך שאין זה פלא שמספרם ירד באופן משמעותי בכלל ובמשק המשפחתי בפרט.

חשוב לקרוא את תוצאות מפקד החקלאות של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה משנת 2018 על סקר שבוצע בשנת 2017 ומראה את הירידה המשמעותית במספרם ב-61% מאז המפקד ב-1981² והדו"ח אף מציין כי המספר כנראה אף גבוה יותר.

המצב חמור ביותר במשק המשפחתי שפרנסתו דוכאה בשל תפיסה מתמשכת של פקידי האוצר שיש לשמר את יתרון הגודל ובשל תפיסה שגויה זו בוצעו רפורמות בענפים שונים ובהם במשק החלב ונסגרו משקים רבים ובהם נסגרו 50% מהרפתות במשק המשפחתי. מחקר שנערך ע"י ד"ר לירון אמדור עבור משרד החקלאות בשיתוף חקלאי העמק הוכיח שיתרון הגודל הוא אגדה אורבנית³. קיימים מספר דו"חות של מבקר המדינה בנושאים החקלאים ובהם "תמיכות הממשלה בענף החקלאות והשפעתן על מחירי התוצרת החקלאית"⁴.

כבר עתה יש לומר כי מחירי הפירות והירקות בארץ לא נקבעים על ידי החקלאים, למרות שנוח מאוד להאשים בכך. לו זה היה המצב מספר החקלאים היה גדל או לפחות לא מצטמצם באופן דרמטי וזאת כאמור על פי נתונים אובייקטיביים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בסקר מקיף בנושאים החקלאים בשנת 2017.

עבודה שעשה ד"ר זיו בר נחום עבור החטיבה למחקר, כלכלה ואסטרטגיה במשרד החקלאות במאי 2020 מראה כי מדד מחירי הפירות והירקות בישראל בשנת 2017 למחיר קמעונאי נמוך במעט מהממוצע של מדינות ה-OECD⁵. רק הניתוח של העבודה הזו יכול ללמד על פערי התיווך שנובעים בעיקר בשל העמסת יתר של הסיטונאים והקמעונאיים על מחירי הרכישה מהחקלאי.

² <https://www.cbs.gov.il/he/mediarelease/pages/2020/%D7%9E%D7%A4%D7%A7%D7%93-%D7%94%D7%97%D7%A7%D7%9C%D7%90%D7%95%D7%AA-%D7%94%D7%90%D7%A8%D7%A6%D7%99-2017-%D7%9E%D7%9E%D7%A6%D7%90%D7%99%D7%9D-%D7%A8%D7%90%D7%A9%D7%95%D7%A0%D7%99%D7%99%D7%9D.aspx>

³ <https://www.ihaklai.org.il/index.php/about/item/30949-2016-07-22-11-07-41>

⁴ דו"ח מבקר המדינה מס' 68 מיום 8/5/2018, עמ' 867

⁵ <https://www.gov.il/he/departments/publications/reports/compare-prices>

ולסיום ההקדמה, החקלאות בישראל כמו במקומות אחרים חייבת בהגנה ובהתערבות ממשלתית כי קיים כשל שוק שנובע בין היתר מהיעדר יכולתם של החקלאים להתארגן למול הסיטונאים והקמעונאים, ועל הרגולציה והחקיקה להבטיח את האיזונים הנדרשים לשמירת כוחם של החקלאים כאינטרס של המדינה שכוללת גם ביטחון מזון, מזון טרי, פיזור אוכלוסייה, עסקים קטנים ולהקטנת פערי התיווך.

ההמלצות

1. שוק סיטונאי

דו"ח מבקר המדינה 69 שעסק ב"פעולות הממשלה לעידוד התחרות בשוק הפירות והירקות ולצמצום פערי התיווך"⁶ מפרט בצורה ברורה את הכשלים המתמשכים שמביאים לפערי תיווך ובין היתר הוא מתייחס להחלטת הממשלה מס' 2903 מיום 8.2.01 בנושא הקמת שוק סיטוני חדש לתוצרת חקלאית למטרופולין תל אביב. לאחר מספר שנים אף התקבלה החלטת ממשלה החלטה מס' 2324 מיום 17.10.2010 על הקמת חברה להקמתו של השוק ואף פירטה את מטרות חשיבות השוק. בהחלטת הממשלה צוינו מטרות הקמת השוק הסיטוני לתוצרת חקלאית:⁷

א. קידום תחרות והגברת היעילות של מערכות שיווק התוצרת החקלאית בארץ;

ב. הקטנת פערי תיווך;

ג. הגברת הפיקוח על המסחר בתוצרת חקלאית;

ד. קיום מערכת מסחר סיטוני הוגנת ויעילה במוצרים צמחיים לתועלת כלל ציבור המגדלים, הסוחרים והצרכנים;

ה. קיום התקנים לשיווק ולהחזקת תוצרת חקלאית, כפי שייקבעו על פי דין, להשגת עלייה באיכות התוצרת החקלאית, שמירה על בריאות הציבור וכיוצא בזה.

ו. עידוד השימוש בשוק הסיטוני והפיכתו לנגיש;

ז. מטרות נוספות, כפי שיקבע שר החקלאות ופיתוח הכפר בהסכמת שר האוצר.

דו"ח מבקר המדינה מתאר את חשיבותו של שוק סיטונאי משוכלל ונחיצותו וגם מתאר את אוזלת היד של הממשלה באי קיום החלטותיה ובדחיית פתיחתו של השוק עד למעשה אי קיום החלטות הממשלה הברורות בנושא מאז 2001, וזאת למרות העובדה שהשוק הסיטונאי שהיה קיים בתוך העיר תל אביב משנת 1952 סיים את תפקידו ב-2006 מבלי שנבנה לו תחליף!.

בשל חשיבותו של הדו"ח מובא ציטוט המתאר את המצב:⁸

"העובדות שנפרשו בדוח זה בדבר הטיפול בהקמת השוק הסיטוני ב-17 השנים

האחרונות משקפות פעולה ממשלתית שמתאפיינת בשורה של חולשות מקצועיות

⁶ דו"ח מבקר המדינה 69 מיום 6/5/2019, עמ' 1280

⁷ החלטת ממשלה מס' 2324 מיום 17.10.2010

⁸ עמ' 1287, מדו"ח מבקר המדינה מס' 69

ותפקודיות, והתוצאה היא שמהבחינה המעשית מצב הדברים בשנת 2018 דומה למצבם ב-2001. הטיפול הממשלתי רב השנים בנושא זה התאפיין בהתנהלות איטית שגבלה לעיתים בגרירת רגליים; בפעולה לא החלטית וקושי להכריע בסוגיות כלכליות ומשפטיות של הפרויקט; בהחלפת נתיבי היישום אחת לכמה שנים בשל חוסר יכולת להוציא לפועל החלטות; בחוסר יכולת של הרשות המבצעת להתמודד עם סירוב של רשות מקומית לפעול ליישום החלטת הממשלה, דבר שהוביל לסיכול היכולת ליישמה; בחוסר יכולת למצות את פעולותיה של חברה ממשלתית שהוקמה ליישום החלטת הממשלה, עד כדי החלטה על פירוקה וסגירתה; ובהוצאת משאבים ניכרים שרובם ירדו לטמיון".

נדרשת החלטת ממשלה עם תקציב ייעודי להקמת שוק סיטונאי מודרני, כפי שהדבר קיים בכל מדינה מערבית מודרנית.

לא די בהקמת שוק סיטונאי חדיש ומודרני, אלא יש חובה להקים מערכת ממוחשבת שקופה שבה יחויב כל סיטונאי שמבצע עסקה עם חקלאי להזין את נתוני הרכישה בזמן אמת, נתונים שירוכזו במשרד המסחר והתעשייה. נתוני אמת אלו שיוזנו למערכת מידע יונגשו לציבור אך גם לחקלאים ולסיטונאים ויהוו כלי סיוע הן לחקלאים והן לסיטונאים לבצע עסקאות אמיתיות והם יכולים גם להיות מקור חשוב להתאמות במדיניות הממשלה.

2. פיזור השליטה

מבנה השוק בארץ שבו מפוזרים אלפי משפחות של חקלאים המגדלים תוצרת טרייה של פירות, ירקות, ביצים, עופות, דגים ועוד ומולם ניצבים 5-6 קניינים של מונופולים וקרטלים חייבת להיפסק שכן מדובר על כוח בלתי סביר שמנוצל לרעה. עבודות מחקר רבות מציפות את הבעייתיות בריכוז זה ובהם לאחרונה עבודה של מרכז המחקר של הכנסת העוסקת ב"תיאור וניתוח רמת התחרותיות בשוק המזון ומוצרי צריכה מהירה" (מעודכן).⁹

העבודה מראה כי מותגים פרטיים מהווים 5% בלבד מנתח השוק כאשר בממוצע של מדינות ה-Oecd מדובר על נתח של כ-23% (ממוצע של 22 מדינות).

לא זאת אף זאת, נתח השוק של 5 הספקים הגדולים בשוק המזון בישראל לפי ממצאי מרכז המחקר של הכנסת עמד על כ-60% בשנת 2019, דבר שלעצמו לא ראוי וגורם לניצול ציני של כוח ברור כי עובדה מצערת זו מוכיחה כי הרגולציה בישראל ובהם הרשות לתחרות כשלו בתפקידם, או שהכלים העומדים ברשותם לא מאפשרים להם לתקן את העיוות שגורם ליוקר מחיה ומביא למצב של פערי מחירים בלתי סבירים בשוק המזון.

⁹ תיאור וניתוח רמת התחרותיות בשוק המזון ומוצרי צריכה מהירה – מעודכן, מרכז מחקר של הכנסת מ 9/11/2021

הרשות לתחרות שהוקמה בין היתר למנוע ריכוזי כוח שפוגע קשות גם בצרכנים לא ביצעה את עבודתה שנים רבות ורק לאחרונה התחילה להשתמש בסמכותה. גורם מרכזי לפערי התיווך הוא כוחם הרב של אותם קרטלים / מונופולים וחובה לפעול נחרצות בחוק כדי לרסנם לטובת הצרכן שלעיתים הוא בבחינת קהל שבוי ברשת הקניות השכונתית לאחר היעלמותה של המכולת השכונתית והחקלאי המוחלש בכוח המכירה שלו.

3. מועצת הצמחים וחשיבותה

הנטייה המסורתית להאשים את החקלאים בפערי התיווך שאין לה כאמור יסוד מושלכת גם על מועצת הצמחים שהיא כביכול אף מכבידה וגורמת לעלויות נוספות שלא לצורך. הדברים שמושמעים כנגד מועצת הצמחים רחוקים מלהיות נכונים. התשלום זניח ועומד על סכומים נמוכים, כך למשל התשלום למועצת הצמחים לטון בצל עומד על 11 ₪ ולטון חסה על 12 ₪ ועל טון מלפפונים 12 ₪, וכך זה בגידולים רבים אחרים. ערכים דומים אפשר למצוא גם בענף הפירות ששם הגביה היא לפי דונם ולא לפי טון. למועצה יש חשיבות רבה כי היא מקדמת מחקרים, דואגת לביטוחים מתאימים למגדלים ופועלת בשולחנות מגדלים כשכל שולחן מנהל את הענף הייחודי על אתגריו וייחודו. יש לחזק את מקומה של המועצה כגורם שבו מיוצגים גם החקלאים וגם נציגי הרגולציה לטובת קידום ענפי החקלאות.

4. ניתוק הקשר העסקי בין קמעונאים וסיטונאים

כבר עתה ברור, כי אחד הכשלים המשמעותיים בקיומם של פערי תיווך כל כך גדולים בישראל נובע משליטתם של הקמעונאיים ברכישת התוצרת החקלאית באמצעות הקמתם של חברות סיטונאיות שהם למעשה בעלי השליטה בהם ובאמצעותם הם רוכשים תוצרת חקלאית. יש לפעול לביטול כל קשר עסקי בין הגורם הקמעונאי לגורם הסיטונאי על מנת להבטיח שלא ינוצל בעתיד כוחם כפי שהוא מנוצל בשנים האחרונות בצורה בוטה על חשבון החקלאים מחד ועל חשבון הצרכנים מאידך, דבר שמשפיע באופן ישיר על פער התיווך ויוקר המחיה. באירופה מקובל כי המרווח הקמעונאי עומד על כ- 38% והמרווח הסיטונאי עומד על כ- 6% ותמורת שירותי המרכז הלוגיסטי משולמים עוד כ- 6%. על פי פרסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מאוקטובר 2021¹⁰ פערי התיווך בישראל עומדים על כ- 182% בפירות וכ- 109% בירקות (פערי התיווך בירקות הם גדולים יותר מהפרסום וקרובים

¹⁰ <https://www.cbs.gov.il/he/publications/pages/2021/%D7%9E%D7%A4%D7%A7%D7%93-%D7%94%D7%97%D7%A7%D7%9C%D7%90%D7%95%D7%AA-2017.aspx>

לפערי התיווך בפירות והשוני נובע מפעולה אגרסיבית של הרשתות להורדת מחירים מכוונת בירקות (לוס לידר)). נתונים אלה שפורסמו על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה **כמעט כפולים** מהמקובל באירופה ויש דחיפות וחשיבות להתערבות הן בקביעת מקסימום תשלום לכל גורם כך שיובטח כי המחיר לצרכן מחד יהיה לא יותר מ-100% מהתמורה ששולמה ליצרן. נדרשת התערבות הן להפרדה העסקית בין סיטונאים לקמעונאים והן במחיר המקסימום שקמעונאי וסיטונאי יכול לגבות בגין שירותיו.

5. מכירה ישירה של תוצרת חקלאית

בישראל, אחוז החקלאים המצליחים המוכרים תוצרתם במכירה ישירה נמוך ביותר, אך מדובר בשוק שהולך ומתפתח למרות האתגרים שניצבים בפני החקלאים. החקלאים בדרך כלל מתמחים בגידול מצומצם של מספר סוגי ירקות או פירות וההתמחות הזו שיש בה כדי לשפר את התמחותו של החקלאי באיכות הגידול פוגעת לא פעם ביכולתו להקים נקודת מכירה של תוצרת חקלאית שכן צרכן הקצה כשהוא בא לרכוש תוצרת חקלאית הוא מצפה לרכוש את כל מה שהוא אוהב וצריך ולא רק את מה שהחקלאי מגדל. חקלאי המבקש למכור באופן ישיר את תוצרתו נדרש לשיתופי פעולה עם חקלאים אחרים על מנת שנקודת המכירה תהיה עשירה דיה בתוצרת חקלאית מגוונת. רשות מקרקעי ישראל פועלת אף היא להצר צעדיהם של חקלאים המבקשים למכור תוצרתם ותוצרת של חקלאים אחרים ובהצרת צעדיהם של החקלאים הם פוגעים ביכולתו של החקלאי להתפרנס אך גם באפשרות להוזיל את המחיר לטובת צרכן הקצה. כך גם שוקי האיכרים שקיימים במדינות רבות באירופה לא מצליחים להתרומם בישראל וזאת בשל הכבדה של הרשויות על פעילותם בשל לחץ של רשתות השיווק. לא זאת אף זאת, השוק המקומי בכל רשות סובל לא אחת מהעובדה שביום השוק דואגות רשתות השיווק הפועלות באותה רשות להוריד את מחירי התוצרת החקלאית ובכך "לשבור" את החקלאים ולדכא את רצונם למכור תוצרת חקלאית באופן ישיר לצרכנים. הצרכנים הישראלים אוהבים לרכוש תוצרת טרייה באופן ישיר מהחקלאי ולשיווק הישיר יש פוטנציאל רב, אך נדרשת השקעה הן בהליכי הכשרה של חקלאים למכירה ישירה של תוצרת חקלאית (דבר שנמצא בתכנית העבודה של משרד החקלאות ופיתוח הכפר) והן בביטול הרגולציה או צמצומה המוחלט ברשות מקרקעי ישראל, ברישוי עסקים ברשויות המקומיות ועוד.

6. קואופרטיבים לשיווק ועידוד התארגנות קואופרטיבית

אחת הדרכים החשובות להתמודדות עם פערי התיווך הוא לחזק את יכולתם של החקלאים שנמצאים תמיד בעמדת חולשה בשל היעדר התארגנות שלהם למול הסיטונאים ורשתות השיווק. בשוק האירופי מצאו לכך פתרונות והם פיתחו מודלים של עידוד קואופרטיבים לשיווק שמקבלים אף חיזוק בעצם העובדה שחלק מהתמיכות לחקלאים מגיעות באמצעות אותם קואופרטיבים. העברת התמיכות באמצעות הקואופרטיב תעודד את החקלאי להיות חבר בקואופרטיב וליהנות מעוצמתו ויכולתו לסייע לחקלאי שנמצא בעמדת נחיתות מול הסיטוני כאשר הוא מתמודד לבד. באמצעות הקואופרטיב החקלאי יכול לשווק את תוצרתו ובכך להבטיח עמדת מיקוח מול הסיטונאים בשל יתרון הגודל. לא זאת, אף זאת באמצעות הקואופרטיב ניתן לרכוש תשומות שמשפיעות על עלות היצור של התוצרת החקלאית. גם הגורמים המוכרים תשומות חקלאיות בישראל הן מעטים וריכוזיים וכאשר החקלאי בא בעצמו לרכוש דשנים, חומרי הדברה וציוד השקיה כוח הקניה שלו חלש. רכישת תשומות באמצעות קואופרטיב מחזקת את מעמדו כי הוא לא רוכש תשומות של עשרות דונמים אלא חלק מתאגיד שרוכש תשומות באלפי דונמים. עידוד קואופרטיבים יכול להיעשות בתמיכות, בהקלות מס ובאמצעים שיעודדו את החקלאי להבין שכדאי לו להיות חלק מהקואופרטיב.

7. קידום חקיקה – כגורם מסייע.

נדרשים שינויים בחקיקה הישראלית כן נדרשת חשיבה הוליסטית להצלחת ההתמודדות עם פערי התיווך (רשימה לא סגורה):

- א. חוק לעידוד השקעות הון בחקלאות - מדובר בהצעת חוק שמוסכמת על משרד החקלאות ועל רשות המיסים ומחייבת עדכון של חוק ערכאי. חוק חדיש ומודרני יהווה כלי לעידוד חקלאים ולהשקעות שנדרשות בתחום.
- ב. מדיניות המנהל - נדרשת חשיבה עדכנית על מדיניות המנהל, כך שיראה את העיסוק החקלאי בצורה רחבה כפי שהדבר מוכר בעולם. הרחבת הבסיס הכלכלי של החקלאי לא רק מחקלאות, אלא גם מעיבוד תוצרת חקלאית, תיירות חקלאית וכפרית יכולה להבטיח את יכולתו של החקלאי להתפרנס מענף שתלוי רבות בפגעי מזג האוויר, שערי המטבע, עודפי יצור ועוד גורמים אחרים. הרחבת מקורות ההכנסה עשויה להבטיח יציבות.
- ג. חוק התכנון והבנייה, עדכון הגדרת חקלאות - בישראל נכון להיום אין בחוק התכנון והבנייה הגדרה למהי חקלאות. בתוספת הראשונה לחוק יש הגדרה ערכאית של מהי "לא חקלאות". היעדר הגדרה מודרנית, מותירה את החקלאי שמבקש להרחיב את עיסוקיו ופרנסתו נתון לפרשנות צרה של הרגולציה ולעיתים לבתי המשפט שנצמדים להגדרה של **הועידה ה-15 של האיחוד החקלאי בסימן "הכפר כמרחב רב תפקודי"**

חוק התכנון והבנייה משנת 1965. דו"ח של מרכז המרכז של הכנסת¹¹ חשף את הבעיה ואף תיאר את החקיקה המתקדמת שקיימת בארצות רבות אחרות.

ד. חוק ההתיישבות¹² ופרשנותו- חוק ההתיישבות הינו חוק שחוקק לפני קרוב ל-60 שנים הינו חוק חשוב, אך מחייב פרשנות רחבה על מנת לאפשר שיתופי פעולה של חקלאים מישובים שונים ושל חקלאים עם בניהם שאינם חקלאים, עם חקלאים המתמחים בגידול מסוים ועוד.

8. קרן נזקי טבע

מדובר בחברה משותפת לממשלה ולחקלאים שמטרתה להבטיח ביטוח בעת אסון טבע או בעת פגעי טבע שפוגעים בתוצרת החקלאית.

קיומה של הקרן מסייע לחקלאים ומבטיח את השקעותיהם בשל העובדה כי הם מודעים למטריה שהקרן נותנת להם בעת מצוקה.

יש לפעול להגדלת הממשלה בתמיכה בקרן וכן להרחיב את כיסויי הקרן במודלים שונים כך שיבטיחו כיסוי מקסימלי בעת משבר ויסייעו לחקלאי בענף עתיר השקעות זה לקבל סיוע בעת משבר בשל פגעי טבע, מזיקים או כל אירוע אחר שהקרן מכסה.

בימים אלה שיש יותר מודעות למשבר האקלים שמשפיע באופן ישיר על הגידולים השונים ועל תפוקתם יש חשיבות יתר לכיסוי ביטוחי.

9. מנהלת השקעות עם תקציב

מנהלת ההשקעות זה שנים מרוקנת מתקציב משמעותי לצורך סיוע לחקלאים לפיתוח המשק החקלאי. הכספים שהעבירה בשנים האחרונות מנהלת ההשקעות היו בעיקר תקציבי העברה בגין פיצוי המים או תמיכות נקודתיות שלהן יועד תקציב ייחודי.

יש להחזיר את תפקידה של הקרן ולהבטיח כי יעמדו לרשותה תקציבים משמעותיים לצורך תמיכות לחקלאים המבקשים להשקיע ולפתח ולחדש את התשתיות לגידולים החקלאים.

התמיכות בחקלאות צריכות להיות בכל מקום בו נמצא החקלאי קרי גם באזורים שהם לא אזורי עדיפות בשל החשיבות להבטיח כי יישמרו השטחים הפתוחים גם במקומות אלה.

¹¹ הגדרת המונח חקלאות בחקיקה, דו"ח מרכז המחקר של הכנסת, 18/06/2017

¹² חוק ההתיישבות (סייגים לשימוש בקרקע חקלאית ומים), 1967-תשכ"ז

10. תמיכות ישירות

המעבר לתמיכות ישירות במדינות ה-oecd התרחש לפני למעלה משני עשורים ובכל חמש שנים עודכן ותוקן בהתאם לתובנות שהתבררו. מדינות ה-oecd משקיעות כ-50 מיליארד יורו בשנה לתמיכות בחקלאים.

ההכרה בחשיבות התמיכות הישירות בחקלאות היא עובדה וגם המודלים השונים של התמיכות ובהם סיוע לחקלאות תומכת סביבה, סיוע במיזמים תיירותיים, סיוע לחקלאים המשלבים דור המשך ועוד. כל תמיכה היא בנוסף לתמיכות הבסיסיות מעצם היותו של החקלאי מעבד קרקע. יש חשיבות למעבר לתמיכות ישירות שמהן ייהנו הן החקלאי מצד אחד והן הצרכן מצידו השני. יחד עם זאת יש לבחון בכל ענף את מודל התמיכות הנכון לו ואסור בתכלית האיסור לעשות תהליך של שינוי בבת אחת. יש לעשות תהליך של אבולוציה ולא תהליך של רבולוציה ולהבטיח שהמעבר לתמיכה ישיר ישפר את מצבו את החקלאי ולא ירע אותו מחד אך גם יבטיח תוצרת איכותית במחיר הוגן לצרכן מאידך.

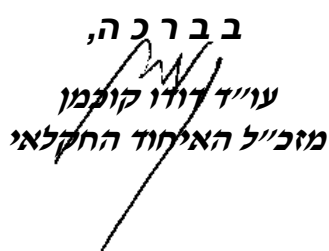
כל ענף הוא עולם ומלואו ושונה המצב בענף הפטס מענף הזית כדוגמא כמו ששונים תנאי הגידול החקלאים בישראל ממדינות אחרות ב-oecd. יש לשבת עם ארגוני החקלאים על מנת להבטיח שיתוף פעולה, כך שהמעבר לתמיכות ישירות יעשה בצורה הראויה בכל ענף ובקצב שלו.

לסיום במהלך עשרים השנים האחרונות ואולי עוד קודם החליטה הממשלה החלטות רבות בעניין פערי התיווך, אך דבר לא נעשה ופערי התיווך רק הוחמרו. החלטת ממשלה 213 בנושא הגברת התחרות בחקלאות, משרד הכלכלה, משרד החקלאות ומשרד האוצר מעוררת לא מעט חשדנות על הכוונה שעומדת מאחורי החלטת הממשלה שכן ניסיון העבר הוכיח כי לא רק שדבר לא נעשה אלא שהמצב כאמור רק הוחמר.

המצורף בזאת, הינו תקציר המפנה לעבודות רבות שעסקו בנושא כולל דו"חות מבקר המדינה וככל שתקבלנה החלטות על ידי הוועדה הן חייבות לכלול לוח זמנים ליישום ההמלצות.

אודה על זימוני לשיבת הוועדה על מנת שאוכל להשמיע את עמדתי.

בברכה,
עו"ד דודו קוקמן
מזכ"ל האיחוד החקלאי

העתק: ד"ר מוטי דלג'ו – יו"ר התנועה
חברי מזכירות התנועה
מר ירון סולומון – המחלקה להתיישבות

הועידה ה-15 של האיחוד החקלאי בסימן "הכפר כמרחב רב תפקודי"